

Rondetafel OKBV inhoudelijke ontsluiting 20 05 2016 verslag

Organisatie Caroline Claeys, MuZee en Marina Verhoeven, Middelheim

Deelnemers

Ingrid Goddeeris, Veerle Verhasselt, Marthe (Djamila) Bekkour, Linda Suy, Michel Kolenberg, Caroline Claeys, Marleen Van Royen, Ute Staes, Marina Verhoeven

Verontschuldigd: An Labis (DIVA), Johan Vermariën (Middelheim)

Discussie (vanuit eigen praktijkervaringen) rond 5 boude stellingen

1. Een goed plaatsingsysteem maakt de bibliothecaris overbodig

Dit gaat uiteraard niet op bij magazijnplaatsing en al helemaal niet bij formaatplaatsing in magazijn.

Thematische openkastplaatsing vergemakkelijkt het terugvinden van materialen voor collega's en externe bezoekers, maar een collectie is niets zonder catalografen en bibliothecarissen. Als er toegang is tot de rekken gaan gebruikers spontaan browsen en pas nadien in de catalogus (verder) zoeken.

Oudere collega's zoeken minder in de catalogus dan jongere. Studenten zoeken online in de opac voor ze naar de bibliotheek komen.

Wanneer de bibliotheek nog in opbouw is en de catalogus nog niet volledig vragen gebruikers uiteraard vaker hulp.

We concluderen dat plaatsing op onderwerp (als een vorm van inhoudelijke ontsluiting) en (de hulp van) de bibliothecaris factoren zijn die elkaar versterken.

Een plaatsingsysteem op onderwerp (thematisch, op kunstenaar, tentoonstelling) faciliteert het zoekgedrag van de gebruiker en is een bruikbare vorm van inhoudelijke ontsluiting als het specifiek is aangepast aan de ontsloten collectie. Algemene udc-codes zijn in die zin voor ons soort collecties niet geschikt.

2. Inhoudelijke ontsluiting moet zo diep mogelijk gaan

Inhoudelijke ontsluiting moet als het goed is afgestemd zijn op de interne en externe informatiebehoefte. Voor inhoudelijke ontsluiting is het een goede zaak als de catalogograaf en de bibliothecaris dezelfde persoon of personen zijn.

Voor hedendaagse kunst is het nodig om namen van kunstenaars op te nemen. Vooral op het moment dat er nog geen monografieën over deze (jonge, beginnende) kunstenaars verschijnen, maar ze wel al voorkomen in overzichtswerken of catalogi van groepstentoonstellingen. Niet alleen omdat je zo informatie over hen kan bieden voordat ze echt bekend zijn, maar ook om je

collectievorming te sturen. Als er een monografie verschijnt, weet je zo aan de hand van de inhoudelijke ontsluiting dat de naam al een aantal keer in je collectie zit.

Het moet wel doordacht gebeuren. Het opnemen van het volledige namenregister weegt niet op tegen de tijd die dat kost. Het moet wel om een substantiële inhoudelijke inbreng in het boek gaan, anders stel je de lezer teleur.

Voor bekende namen is dat niet (meer) nodig. Hoewel focuspersonen voor de eigen collectie wel in de inhoudelijke ontsluiting komen, zelfs als ze (al) bekend zijn.

Bij het inhoudelijk ontsluiten van film moet er worden gekozen voor hiërarchisch of breed ontsluiten, alleen de regisseur opnemen? Of iedereen die aan de film meewerkte? Dit hangt samen met de focus en inhoud van je bibliotheek.

3. In het Google-tijdperk maken onze gecontroleerde systemen het zoeken voor de gebruikers juist moeilijker

Jongere collega's en gebruikers die er van buitenaf naar kijken, vinden onze gecontroleerde systemen soms inderdaad nodeloos moeilijk en denken/zoeken associatief.

Ons vocabulaire is vooral in een meertalige context problematisch. Om bruikbaar te zijn moet je in een gecontroleerd systeem kunnen zoeken op verschillende schrijfwijzen van (persoons- en geografische) namen. Dat is bijvoorbeeld voor Belgische plaatsnamen al problematisch. Er kan ook verschil zijn in terminologie tussen Nederland (bijvoorbeeld voor de AAT die in Nederland vertaald wordt) en Vlaanderen. Vanuit het gebruik in Vlaanderen moet dit kunnen worden bijgestuurd.

Precoördinatie of postcoördinatie? Gelede, geprecoördineerde trefwoorden (type LCSH) zijn werkbaar voor gespecialiseerde onderzoekers die heel specifiek zoeken. Postcoördinatie waarbij je zelf een losse combinatie van trefwoorden in het zoekvenster intikt, zoals bij het zoeken in Google, kan echter ook een interessante vangst opleveren. Inhoudelijke ontsluiting geeft de zoeker een idee van waar het boek over gaat en via de opac kan de zoeker browsen in alle termen en ze combineren. Dat is bijvoorbeeld hoe de functie 'Snelzoeken' werkt in bibliotheeksystemen als Brocade. Zo bekeken creëert een gecontroleerd systeem mogelijkheden tot associatief zoeken.

Zowel voor precoördinatie als voor postcoördinatie geldt echter dat de bibliothecaris vaak zoektermen en -methoden moet aanreiken. Wij hebben de inhoudelijke kennis en die moeten we bij het helpen zoeken inzetten.

Er zou in de opleidingen meer aandacht moeten zijn voor het op een kritische manier (leren) gebruiken van Google. Studenten moeten ook een rondleiding/zoekopleiding krijgen in bibliotheek, zoeken moet je leren.

Rendeert alle tijd die we in inhoudelijke ontsluiting steken wel voldoende? Helpt het de zoekers echt vooruit? We besluiten dat gecontroleerde systemen toch nog steeds geen overbodige luxe zijn.

4. Inhoudelijke ontsluiting wordt overbodig als we full/free text search aanbieden

We zien het nog niet gebeuren dat alles online ter beschikking komt, of toch niet in de nabije toekomst. Zo lang dat niet het geval is, blijft inhoudelijke ontsluiting ook voor full text bronnen nodig om uniform te blijven met de rest van de collectie in de catalogus. Een zoeker moet via de inhoudelijke ontsluiting zowel bij de klassieke bronnen als in de full text bronnen terecht komen.

Full text zoeken geeft probleem met taal, de zoeker moet weten dat hij/zij in verschillende talen moet zoeken. Dat is minder een probleem bij het zoeken via indexen voor inhoudelijke ontsluiting. De zoekmogelijkheid 'volledige inhoud' in de catalogus van de KUL bijvoorbeeld, zoekt ook in alle databanken, maar die zijn Engelstalig. Dus moet de zoeker best in het Engels zoeken. Bij de zoekmogelijkheid 'fysieke collectie' is het dan weer beter om in het Nederlands te zoeken.

Door inhoudelijke ontsluiting aan te reiken, geven wij als kennismanagers aan waarover het boek gaat dat we in handen hebben gehad. Dat is precies onze expertise. Deze meerwaarde verdwijnt als je alleen free text aanbiedt.

Free/full text is uiteraard een verrijking als het kan worden aangeboden. Het is bijvoorbeeld zeker interessant voor congresverslagen: volledige tekst als het kan, maar ook abstracts, inhoudsopgaven geven een idee van wat voor boek het is en waar het over gaat.

De prijs van het e-book ligt vaak hoger dan die van het papieren boek en het gebruiksrecht is duur en ingewikkeld. Wij blijven als bibliotheken ambachtelijk bezig omdat de markt te duur is (voorbeeld ProQuest), wetenschappers en onderzoekers zouden meer via open acces moeten aanbieden. Grote concerns hebben te vaak een monopolie en auteursrecht scheidt problemen.

5. Gebruikers mogen geen actieve inbreng krijgen in de inhoudelijke ontsluiting

Tagging is een courant gebruik binnen sociale media.

Externe steun voor de bibliotheek is altijd welkom en klanten betrekken bij je werking kan daarbij helpen. Het creëert een communitygevoel en gebruikers brengen een nieuwe kijk van buitenaf. Cfr. LibraryThing: door de gegevens tags krijg je ook andere boeken in dezelfde stijl aangeboden. Tagging kan bijvoorbeeld ook interessant zijn om fotomateriaal te (laten) identificeren (voor archieven).

De inbreng van gebruikers, zowel van collega's binnen de instelling als van externe gebruikers, wordt dus gewaardeerd als aanvulling op inhoudelijke ontsluiting.

Maar een tussenvorm waarbij redactie op de tags gebeurt, lijkt dan de beste oplossing. Zo kan naar gezamenlijke relevante tags worden gezocht uit het geheel van tags die mensen hebben toegekend.

De inbreng van gebruikers kan ook onzichtbaar zijn: door zoektermen te loggen krijg je zicht op het zoekvocabulaire van gebruikers. Een stap verder is deze zoektermen verwerken tot /matchen met thesaurustermen.

Conclusies / aanbevelingen

Inhoudelijke ontsluiting blijft voor ons een noodzaak. Gestandaardiseerde systemen zijn daarbij belangrijk omdat ze meer verbondenheid creëren tussen bibliotheken, maar we zijn er niet voor elkaar, wel in eerste instantie voor de gebruiker. Onze klanten moeten ons bestaansrecht confirmeren, niet onze collega's. Dus moeten we ook luisteren naar hun ideeën. Er is zeker een openheid naar participatie van gebruikers.

Inhoudelijke ontsluiting en catalografie blijven ook subjectieve bezigheden. Het is belangrijk om met verschillende collega's uniform proberen te werken qua inhoudelijke ontsluiting, maar mensen zijn niet uniform dus is uniformiteit in inhoudelijke ontsluiting tegelijk een illusie. Mening en manier van werken verschillen en zullen blijven verschillen.

Inhoudelijke ontsluiting hoeft niet alleen op een gestandaardiseerde manier. Gestandaardiseerde systemen stoten een groeiend aantal gebruikers af, we voelen de verandering. Associatief denken is de tendens.

Ook de gebruikers zelf worden steeds diverser. Er komen meer buitenlandse studenten bijvoorbeeld.

Omdat het verslag van de rondetafel gebaat is bij wat achtergrondinformatie over de bibliotheken en de ontsluitingsystemen die ze gebruiken, worden die hieronder kort voorgesteld. Deze informatie zal helpen om de discussie tijdens de rondetafel te duiden en geeft meteen ook aan bij wie niet-deelnemers terecht kunnen voor meer informatie over een bepaald ontsluitingssysteem.

Korte voorstelling van de gebruikte ontsluitingsystemen en knelpunten

KMSK Brussel. Inhoudelijke ontsluiting met Library of Congress Subject Headings in drie talen: Franse vertaling via RAMEAU (Répertoire d'autorité-matière encyclopédique et alphabétique unifié), vergelijkbaar met LCSH, en een eigen vertaling naar het Nederlands uit het Engels. Vertalen kost veel tijd, ze inspireren zich voor de vertalingen ook op AAT (Art & Architecture Thesaurus).

MSK Gent. Inhoudelijke ontsluiting met een eigen aangepaste AAT als thesaurus, maar niet geïmporteerd in de eigen bibliotheeksoftware.

RITCS, Brussel. Zijn bezig met de opstart van een bibliotheek/mediatheek /onderzoekruimte/ontmoetingsruimte. Werken met KOHA (= een open-source geïntegreerd bibliotheekstelsel), maar zijn nog op zoek voor de inhoudelijke ontsluiting.

LUCA school of arts Brussel. Werken binnen de associatie KUL. Gebruiken het bibliotheekstelsel Alma van LIBIS. Het is niet gemakkelijk om binnen een dergelijke grote associatie een passend systeem van inhoudelijke ontsluiting te hebben. De universiteit heeft een traditie van zeer beperkte inhoudelijke ontsluiting. Het plan is om een geconsolideerd trefwoorden- authority bestand te maken waarbinnen telkens 1 instelling eigenaar wordt van een domein.

MuZee, Oostende. Werken met een onderwerpenlijst die tegelijk plaatsingsysteem is. Die wordt stelselmatig aangepast/aangevuld waarbij AAT inspiratie geeft, maar zonder AAT-termen te importeren in de eigen software. Voor zoekers in andere talen staat er op het bureaublad een link naar RKD.

Rubenianum. Werken binnen Anet (netwerk van wetenschappelijke bibliotheken in de regio Antwerpen en Limburg). Inhoudelijk ontsluiting met UDC en AAT. Gebruikten vroeger een eigen trefwoordenlijst van gestructureerde museumtrefwoorden (SMT) die werd geconverteerd naar AAT. AAT is een standaard voor onderwerpsontsluiting die wordt beheerd door het Getty Research Institute en vertaald via zijn partners, zoals RKD voor de Nederlandse vertaling.

KMSK Antwerpen. Werken binnen Anet. Inhoudelijk ontsluiting met UDC en AAT. Gebruikten voor de invoering van AAT alleen UDC als inhoudelijke ontsluiting.

Middelheimmuseum. Werken binnen Anet. Inhoudelijk ontsluiting met UDC en AAT. Gebruikten vroeger een eigen trefwoordenlijst (geen thesaurus) die werd geconverteerd naar SMT en daarna naar AAT.

De drie bibliotheken binnen Anet gebruiken het bibliotheeksysteem Brocade. Binnen Anet worden materialen inhoudelijk ontsloten met UDC en AAT. Het onderwerpsveld kan verder onder andere worden aangevuld met authority codes voor veilingen, geografische termen, instellingen/organisaties, kunstwerken (MID, RUB, KMSKA), persoonsnamen, tentoonstellingen, publicatietypes. De nazorg van de omzetting van SMT naar AAT is nog bezig.